

de, da ne bude samo simpatične tendencije i naivnog optimizma, nego i artizma, i pune kreacije života.

Redjali su se zatim kongresi pisaca. Duge rasprave na njihina, kao i druge okolnosti, stvorile su novu atmosferu, zatražen je celovitiji izraz stvarnosti, i sa psihološkim pomiranjem u ličnosti i sa većom inventivnošću u formi. Kongres u Stetinu pre dve-tri godine daje zamaha novom kretanju...

Kažimjež Brandis, koji se ciklusom romana objavio još između dva rata, a posle rata izdao „Nepokoreni grad“ (preveden kod nas) i „Između ratova“, štampa sada „Gradjane“, nešto novo i po kompoziciji, po sižeju, po zahvatu i obradi savremenog životnog podatka. Likovi su psihološki motivisani, plastično dati, radnja zanimljiva. Roman kao da ima tri sižeja koji teku delimično paralelno, vezani ličnostima, njihovom akcijom. U njemu je senzibilno prikazana panorama savremenog društva u Poljskoj (škola — fabrika — redakcija). U svakom sižeju izražena je duševna drama centralnih ličnosti (učitelj — u prvom, direktor fabrike — u drugom, mladi žurnalista — u trećem sižeju). Sve u svemu, sudeći prema pričanju profesora Volpea, to je jedan od najboljih ako ne i najbolji roman poslednjih godina u ovoj zemlji, roman sa potrebnim dimenzijama, potpuna književna tvorevina možda s nešto naivnih akcenata.

Igor Neverli je književno ime (to je pseudonim jednog stvaraoce) koje se nalazi na koricama mnogih knjiga. Poslednji roman ovog autora — „Uspomena iz Celuloze“ — doživio je veliku popularnost. Roman je ispričao istorisku fabulu, istoriju jedne fabrike iz Vloclaveka, vrlo značajne fabrike u istoriji radničkog pokreta u Poljskoj. Medjutim, autor, koji je dugo boravio u toj fabrici da bi što potpunije doživio ljude, zadržao je samo istoriski milje, ali je slobodno transponovao ličnosti, izmišljao ih, mada ih uvek uverljivo daje, sve — seljake, radnike, fabrikante, revolucionare, rast čoveka kao takvog.

Ova dva romana — „Gradjani“ Brandisa i „Uspomene“ Neverlia — označavaju prelom u savremenoj poljskoj književnosti, ostepanje od naturalizma, pojednostavljenja, šablona.

Mladi Tadeuš Konvicki romanom „Vlast“ (izašao prvi deo) već će pokazati da i u banditskim grupama, otpadnicima od društva (kojih je u Poljskoj bilo sve doskora), da i u toj sredini ima ljudskog, postoje ljudi. Čak ima u romanu otkrivanja nečeg mističnog u ljudima, progovoreno je o sudbini čovekovoju; smelo napisan roman.

Još mlađji Bogdan Češko dao je takodje zanimljiv roman „Pokoljenje“ (po kome je snimljen i film).

Dr. Henrik Volpe, naš prijatelj sabesednik, što se u početku snebivao da govori „o savremenoj literaturi koja nije njegov dom“, jer on je „istoričar starijeg perioda“, te „proučava i sav je zanesen Mickjevičem“, teško je prekidao priču, iako već vremena nije imao na raspolaganju. Hteo je da što više kaže, da nas obavesti da ne bude nepravedan u informaciji prema nekom stvaraoću, u prikazu stvaralaštva pokoljenja koja ne prestaju, i pored svih udara i sudara istorije, ne prestaju ipak da slede stvaralački duh velikog svetskog pesnika Mickjeviča, sve bogate tokove literature čovečanstva. To i pored još uvek izvesne ukočenosti u prevodjenju modernih svetskih stvaralaca na poljski jezik (ako samo nismo nepravedni u zaključku na osnovu škrtog obaveštenja Dr. Volpea iz tog domena).

Dr. Volpe je, razmišljajući sve do pred sam odlazak iz Novog Sada o potpunosti svojih informacija, spomenuo i dramaturge u današnjoj Poljskoj. Najvredniji pomena je Leon Kručkovski (do rata romansijer; već pripada klasici njegov roman „Kordjan i Ham“), koji je — koliko je poznato profesoru Volpeu — napisao četiri drame: „Odveti“, „Nemci“ (smatra se najboljom, a izrazila je tragediju jednog profesora Nemca, čoveka liberalnih shvatanja), „Julius i Etel“ (o poznatoj tragediji porodice Rozenberg) i „Posete“.

O savremenim kritičarima i esejistima književni istoričari nerado govore, pa i profesor Volpe je samo spomenuo pesnika i esejistu Mječiislava Jastruna, čiji je biografski roman „Mickjevič“ preveden u Jugoslaviji, a koji je napisao i jedan vredan roman iste vrste, roman o Kohanovskom (najvećem pesniku četrnaestog veka, „zlatnog veka“ poljske književnosti, pesniku sličnom po ulozi Branko Radičeviću).

(Nastavak na 12 str.)

VEČITA SVEŽINA SVETA

Pesnici čije prevode donosimo u ovom broju pripadaju najmlađoj generaciji poljskih pisaca. Sve pesme su uzete iz poslednjih brojeva poljskih časopisa „Nowa kultura“, „Przeglad kulturalny“, „Ziccie literackie“, „Tworczosć“ iz 1950 god..

JULIJA HARTVIG

OCEKIVANJE

Tako, kad bude baš takva junska bura,
plahovit pljusak!
Kad nebo se razdvoji ko čarobnička karta,
na vrhu javi se sunce — to je istok
a dole mesec naduven i slan —
I zamiriše vazduh.
Drveta na mokroj ulici postaće ko divovi
i baciće se u mrak u žudnju za svećem s
[balkona.

Tad će se roditi dete
golo ko zvezda u snopu svetlosti
i sa osmehom počće da kruži u sazvežđu
na mnogo, mnogo godina.

ZBIGNJEV HERBERT

DVE KAPLJE

Sume su gorele
a oni su
na vratovima upitali ruke
kao bukete ruža

Ljudi su bežali u skloništa
on je govorio da žena ima kosu
u koju se može sakriti

Pokriveni jednim zastorom
šaptali su reči bestidne
litanije zaljubljenih

Kada je bilo veoma zlo
skakali su u oči opasnosti
i zatvarali oči čvrsto

Tako čvrsto da nisu osetili vatru
koja je dolazila do trepavica

Do kraja su bili hrabri
Do kraja su bili verni
Do kraja slični
Kao dve kaplje
Zaostale na kraju lica.

BRANISKI

Ja nisam od onih koji su svoju agoniju
iskopali na zidovima gasnih komora
ni od onih koji su upoznali ukus gipsa
Nisam plakao pod objavama
i pušku sam imao samo na gljive
No i otkuda
Iz olovnih vojnika
ne pravi se sapun
A u bukvaru neko je pored Ale
zaboravio da napiše

mržnja
Već skoro ne pamtim oca
nemam svoga tate
Strugao sam s bratom drvene ladjice
kada je stiglo iz Katina poslednje pismo
Bilo mi je četiri

šest
deset godina

Nisam bio Zidov
Danas znam kako se drži puška
da bi se ubio čovek
znam i da bi se pogodilo u srce
da treba nišanići pod srce
Ali nisu strašna moja tanad
kad ljude

na prijatelje
i neprijatelje
podalo nlsami

JEZI HORDINJSKI

ČOVEK

Evo živim u proletu jedne zvezde
nevidljiva čestica svemira
milimetar milimetra.
Kako sam svemu dao naziv
i umanjio do svojih razmera
ne znam da li ću shvatiti nazive
koje su dali vreme, prostor i pojmovi ne-
i možda nenaslućeni — [imenovani
predmetima iz moje sobe,
stvarima iz moje zemlje —
i mojim godinama.

Preveo PETAR VUJICIC